

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.11.1964, sp. zn. 8 Tz 108/61, ECLI:CZ:NS:1964:8.TZ.108.1961.1

Číslo: 8/1965

Právní věta: K postupu soudů při zjišťování skutečného stavu věci a při hodnocení důkazů. II. Vo vztahu k trestnému činu podľa § 242 odst. 1 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 27.11.1964

Spisová značka: 8 Tz 108/61

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 1-3

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Dokazování, Hodnocení důkazů, Pohlavní zneužívání, Porušování povinnosti v provozu socialistické organizace, Zjištění skutečného stavu věci

Předpisy: 140/1961 Sb. § 242 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkom okresného súdu v Topolčanoch z 29. novembra 1963 sp. zn. 1 T 188/63 bol obvinený R. uznaný vinným trestným činom pohlavného zneužitia podľa § 242 odst. 1 tr. zák. a odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní jedného roku podmiennečne na skúšobnú dobu dvoch rokov.

Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo 6. marca 1964 sp. zn. 6 To 42/64 bolo odvolanie obvineného R. podľa § 256 tr. por. zamietnuté a na odvolanie okresného prokurátora bol zrušený rozsudok súdu I. stupňa vo výroku o povolení podmiennečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody a za použitia § 259 odst. 3 tr. por. bol obvinený R. odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 1 (jedného) roka nepodmiennečne.

Na sťažnosť pre porušenie zákona Najvyšší súd zrušil tento rozsudok v celom rozsahu ako i rozsudok okresného súdu v Topolčanoch a podľa § 270 odst. 1 tr. por. vrátil vec okresnému prokurátorovi.

Z odôvodnenia:

Trestnej činnosti sa obvinený podľa zistenia okresného súdu dopustil tak, že presne nezisteného dňa v mesiaci septembri 1962 v katastri obce Podhradie na pasienku zvanom Slivnica v odpoľudňajších hodinách, pohlavne zneužil mal. M. B. tak, že ju chytil zo zadu okolo pásu, stiahol jej nohavičky a chytil ju za pohlavný orgán.

Najvyšší súd na podklade podanej sťažnosti pre porušenie zákona preskúmal z hľadiska § 267 odst. 1 tr. por. napadnutý rozsudok, ako aj konanie mu predchádzajúce a zistil, že napadnutým rozsudkom i v konaní mu predchádzajúcim došlo k porušeniu zákona v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. por.

Podľa § 2 odst. 5 tr. por. orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutočný stav veci a pri svojom rozhodovaní z neho vychádzajú. Objasňujú s rovnakou starostlivosťou okolnosti svedčiace proti obvinenému i okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech a vykonávajú v oboch smeroch dôkazy, nevyčkávajúc návrhu strán. Podľa § 2 odst. 6 tr. por. orgány činné v trestnom konaní hodnotenia dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne.

Krajský súd, ani orgány činné v predchádzajúcom konaní nepostupovali týmto zákonom stanoveným spôsobom, neodstránili všetky nejasnosti a rozpory, ktoré zatiaľ vo vykonaných dôkazoch existujú, ani nehodnotili vykonané dôkazy s uvážením všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne.

Krajský súd zistil iba jediný rozpor vo výpovedi svedkyne, poškodenej mal. M. B., avšak tento rozpor týkajúci sa časového vymedzenia spáchaného trestného činu považoval za celkom nepodstatný.

Krajský súd neuvážil, že nielen vo výpovediach samotnej poškodenej sú nejasnosti závažnejšieho charakteru, ale že i vo výpovediach ďalších svedkov sú rozpory.

K otázke hodnotenia dôkazov v danej veci je treba pristúpiť z toho hľadiska, že jediným priamym svedkom zažalovaného skutku je zatiaľ iba samotná poškodená mal. M. B.

Za tejto dôkaznej situácie bolo potrebné preskúmať najmä dve okolnosti, ktoré pre posúdenie veci majú závažný význam.

Je to predovšetkým presné zistenie doby spáchania zažalovaného skutku s odstránením doterajších nedostatkov a rozporov v tomto smere a spôsobe, ako došlo k vyšetrovaniu celej veci.

Krajský súd vo svojom rozsudku si povšimol, že pokiaľ ide o ustálenie doby spáchania trestného činu, sú v doterajšom dokazovaní rozpory. Podľa názoru krajského súdu však ide o nepodstatný rozpor, nakoľko bolo dostatočne zistené, že k trestnému činu muselo dôjsť v prvej polovine septembra, čo vyplýva z výpovede mal. poškodenej. Pokiaľ ide o časový údaj, kedy vykonal okrskový zmocnenec prednášku v škole, ide podľa názoru krajského súdu rovnako o nepodstatný rozpor, ktorý tento súd nepovažoval za potrebné odstrániť vzhľadom na to, že to bol jednoznačne presvedčený o vine obžalovaného založený na pravdomluvnosti poškodenej. Tento záver krajského súdu neodpovedá zodpovednému hodnoteniu dôkazov. Hodnovernosť svedka sa neoveruje iba mnohonásobným opakovaním jeho výpovede, ako sa to stalo v danej veci, ale práve vysvetlením a odstránením všetkých nejasností, ktoré sa v týchto výpovediach vyskytujú (§ 101 odst. 3 tr. por.).

Poškodená mal. M. B. vo svojej výpovedi z 22. januára 1963 uviedla, že ako sa pamätá, bol žalovaný skutok spáchaný v prvej polovici septembra 1962, kedy chodila dopoludnie do školy a odopoludnia, kedy mala voľno, chodila pásť kozy. Na hlavnom pojednávaní konanom 6. novembra 1963 poškodená mal. M. B. však v tomto smere zmenila svoju výpoveď a uviedla, že k trestnej činnosti zo strany obvineného R. došlo asi 4 týždne pred prednáškou okresného zmocnenca VB.

Takéto tvrdenie však už nie je podstatnou zmenou, a to preto, že ako bolo zistené z výpovede triednej učiteľky poškodenej a potvrdenia riaditeľa školy urobeného zo záznamu z triednej knihy (kde zrejme omylom je uvedený rok 1963 miesto 1962) došlo k tejto prednáške 13. septembra 1962. Ak by bolo pravdivé to tvrdenie poškodenej, že trestná činnosť mala byť spáchaná asi mesiac pred touto prednáškou, potom by bolo potrebné preskúmať aj ďalšie súvislosti. Jednak muselo by k poškodenou tvrdeniu udalosti dôjsť dobe prázdnin, kedy poškodená nemohla chodiť ešte do školy a teda mala celý

deň voľno a nielen odpoludnia a jednak bolo by treba prešetriť, či obvinený chodil pásť kravy aj v dobe prázdnin.

Obvinený na hlavnom pojednávaní konanom 31. 7. 1963 totiž výslovne poznamenal, že kravy pásol iba občas a že miesto neho robili túto prácu jeho vnuci.

Okrem toho je treba si povšimnúť tvrdenia mal. poškodenej, že v kritickej dobe prišlo na lúku asi 10 pastierov včítanie V. N. a J. F. Týchto dvoch mala poznať poškodená po hlase a podľa kôz. V tejto súvislosti bolo potrebné výsluchom ďalších svedkov najmä pastierov zistiť, či deti pásavali na spoločnom pastvisku kozy a prípadne kravy samostatne, alebo či už z domu odchádzali tam spoločne.

Vychádzajúc práve z výpovedí poškodenej mal. M. B. bolo potrebné už vzhľadom na námietku samotného obvineného dôkladnejšie si overiť, či bolo vôbec možné, aby ani jeden z 10 prítomných pastierov aspoň záverečnú fázu útoku obvineného proti poškodenej nevidel, resp. aby ani ináč nepostrehol, prípadne nepočul.

Pokiaľ ide o viditeľnosť na miesto, kde malo dôjsť k útoku obvineného voči poškodenej, súdy vychádzali výlučne z tvrdenia samotnej poškodenej. Doteraz však presne miesto trestného činu nebolo nikde dokumentačne zachytené a údaje poškodenej v tomto smere nemohli byť teda ani overené.

Pokiaľ ide o počuteľnosť v priestore uvádzanom poškodenou, je potrebné poukázať na to, že poškodená výslovne uviedla, že ju obvinený postil len vtedy, keď sa už v blízkosti nachádzali chlapci a dievčatá. Tieto osoby v záverečnej fáze spáchania trestného činu sa mali nachádzať asi 50 metrov od miesta, kde mal byť obvinený a poškodená a keďže menovaná kričala o pomoc a obvinený počul hlasy bližiacich sa pastierov, mal poškodenú pustiť. Poškodená ďalej uviedla, že keď už ona začala od obvineného utekať, tento za ňou zakričal, aby o tom nikomu nič nepovedala.

Orgánmi VB boli vypočutí poškodenou spomínaní svedkovia V. N., nar. 19. 9. 1952 a J. F. nar. 10. 6. 1950. Maloletý svedok N. poznamenal, že nevidel, že by bol obvinený R. naháňal poškodenú a maloletý F. výslovne uviedol, že keď on pásol kozy na pasienku, obvineného R. tam ani v jednom prípade nevidel.

Bolo teda potrebné ozrejmiť otázku, či je možné, aby volanie o pomoc poškodenej ako aj kriek obvineného nepočul žiaden z pastierov, ktorých hlasy poškodená, ako tvrdí, poznala.

Bolo preto potrebné za účelom overenia vieryhodnosti tvrdení poškodenej vykonať obhliadku miesta činu (pastviska) za účasti poškodenej, ktorá by označila, kde malo k útoku obvineného voči nej dôjsť, z ktorého smeru prichádzali pastieri kôz, či vzhľadom na terén títo mohli, alebo nemohli obvineného a poškodenú vidieť, či prípadne mohli počuť kričanie o pomoc v počiatočnej fáze útoku obvineného, alebo po upustení od útoku kričanie obvineného na poškodenú. Poškodená mala označiť, ktorým smerom sa mala vzdialiť z miesta činu ona a obvinený a v ktorých miestach videla kozy V. N., podľa ktorých ich mala poznať. Po objasnení všetkých týchto okolností by bolo možné zodpovednejšie hodnotiť vierohodnosť výpovede poškodenej.

Vzhľadom na uvedené nedostatky i vzhľadom na záver posudku Psychologickej výchovnej kliniky pre vylúčenie možnosti ovplyvnenie poškodenej hoci neúmyselného, bude potrebné odstrániť ďalej existujúce nejasnosti, z akého podnetu došlo k odhaleniu trestného činu a jeho vyšetrovaniu.

Poškodená jednoznačne tvrdí, že až do začatia vyhľadávania veci okrskovým zmocnencom VB nikomu o prípade nič nehovorila. V tom istom smere svedčia aj rodičia poškodenej. Podľa do terajších výsledkov dokazovania nikto nebol svedkom udalosti, ktorá sa podľa výpovede poškodenej odohrala medzi obvineným a ňou na pasienku. Za tejto situácie sa javí potrebným objasniť existujúce rozpory

vo vykonaných dôkazoch ohľadne tej okolnosti, na základe akého podnetu začal OZ - VB viesť vo veci operatívne šetrenie. V tejto súvislosti je potrebné vyporiadať sa s tvrdením MNV v Podhradí, že ide o pomstu voči obvinenému. Bude treba overiť, či má toto tvrdenie nejaké opodstatnenie k konkrétnjším poznatkom funkcionárov MNV, alebo občanov, alebo ide len o neoverený subjektívny predpoklad.

Svedok F. okrskový zmocnenec VB uviedol, že koncom novembra alebo začiatkom decembra 1962 prednášal v škole o dopravnej bezpečnosti. Po prednáške v rámci besedy sa niektorí žiaci prihlásili a jeden druhého usvedčovali z fajčenia a z podobných pokleskov. Svedok F. potom prikázal, aby tieto deti (usvedčované z pokleskov) ustúpili stranou. Medzi tými deťmi, ktoré boli usvedčované z fajčenia, bola aj poškodená mal. M. B. Keď menovaná vystúpila stranou, niekto za jeho chrbtom vykrikol, že menovaná mala niečo s nejakým chlapom na pasienke. Kto bol pôvodcom tohto oznámenia, sa svedkovi nepodarilo zistiť. Svedok vyzval deti, aby sa dotýčny žiak prihlásil, toto sa však nestalo. Asi 3 týždne po tejto prednáške prišiel svedok F. do školy a požiadal učiteľku, aby mu bola nápomocná pri zistení, či žiaci o tejto veci medzi sebou nerozprávajú. Svedok mýlne prekladá túto besedu v škole na začiatok decembra 1962, resp. na koniec novembra, lebo podľa potvrdenia k nej došlo 13. septembra 1962.

Svedkyňa E. Č., učiteľka, ktorá v školskom roku 1962 - 1963 vyučovala na škole v Podhradí dosvedčila, že aj poškodená mal. M. B. bola usvedčená z fajčenia. Svedkyňa však výslovne poznamenala, že ona o príhode poškodenej s nejakým chlapom nepočula. Svedkyňa pripúšťa síce, že takýto výrok ani nemusela počuť, keď sedela u stolu a v triede bol dosť veľký hluk, avšak kategoricky prehlásila, že nepočula, že by sa vôbec o tejto veci medzi žiakmi hovorilo, alebo že by sama o tom niečo počula. Svedkyňa nedosvedčila, že by bola počula výzvu svedka F. v tom smere, aby sa ten žiak, ktorý vykrikol niečo v súvislosti s poškodenou, prihlásil.

Svedkyňa Č. na hlavnom pojednávaní po výpovedi svedka F. výslovne poprela pravdivosť tvrdenia uvedeného svedka, že by ona bola požiadaná týmto svedkom, aby mu pomáhala pri zistení okolnosti, či sa v triede niečo o tom hovorilo. Svedkyňa pripustila síce, že jej niečo o tejto veci nadhodil, ale to už bolo v dobe, kedy sa od matky poškodenej dozvedela, že jej dcéra musí ísť na MNV. K tejto udalosti podľa ostatných dôkazov však došlo už začiatkom decembra, teda 3 mesiace po spomenutej prednáške konanej v škole.

Kvôli úplnosti je potrebné konštatovať, že samotná poškodená, ktorá pri besede v septembri 1962 sedela v lavici, taktiež nepočula, že by bol niekto zakričal, že ona mala niečo s nejakým chlapom.

Za tejto dôkaznej situácie mali orgány činné v trestnom konaní starostlivo, a to vypočutím ďalších svedkov (prítomných žiakov) zistiť, či k takémuto výkriku vôbec došlo a či vôbec sa tento svedok o tejto okolnosti dozvedel opísaným spôsobom. V tejto súvislosti bolo potom potrebné venovať viacej pozornosti tvrdeniu vyšetrovateľa OO - VB svedka B., že ako on vie, okrskový zmocnenec sa o tomto prípade dozvedel od svojich spolupracovníkov. Tento svedok mal byť konkrétnejšie vypočutý, odkiaľ svoj poznatok získal.

K objasneniu tejto okolnosti môže prípadne prispieť zpráva, ktorú o prípade predložil OZ - VB F. OO - VB v Topolčanoch a ktorá podľa výpovede svedka B. bola podkladom pre začatie vyšetrovania. Túto zprávu bude potrebné zadovážiť.

Keby tvrdenie svedka B. odpovedalo skutočnosti, potom by musela byť zistená totožnosť tejto osoby, jej vzťah k obvinenému a musela by byť vypočutá ako svedok, ak má o prípade nejaké vlastné vedomosti.

Ani otázka, kto prvý spomenul meno obvineného R., nie je pre posúdenie veci bezvýznamná, a to z

hľadiska vylúčenia možnosti, že celá vec pod vplyvom doteraz neobjasnených okolností bola vymyslená, alebo poškodenej vsugerovaná.

Svedok F. síce tvrdil, že on meno obvineného nepoznal a že ho vyslovila po prvý raz samotná poškodená alebo prípadne jej matka. Toto tvrdenie svedka je však v rozpore s výpoveďou matky poškodenej M. B. Táto svedkyňa totiž vo svojej výpovedi pred prokurátorom výslovne uviedla, že po príchode na MNV sa svedok F. opýtal jej dcéry, či nemala niečo s obvineným R.

Táto svedkyňa teda vyvracia to tvrdenie svedka F., že on až do vypočutia poškodenej nevedel, o ktorú osobu ide.

Za účelom odstránenia týchto rozporov bolo potrebné podrobne vypočuť svedka F., matku poškodenej M. B., ako aj samotnú poškodenú na uvedené okolnosti.

Okrem toho z hľadiska vylúčenia tej možnosti, že celý prípad si poškodená vytvorila vo svojej fantázii, bolo potrebné sa zaoberať tou okolnosťou, že v nedávnej minulosti boli v okolí podobné prípady vyšetrované.

Tak svedok F. výslovne poznamenal, že prípad pohlavného zneužitia mal v obvode viacej. Posledný prípad, ktorý sa mal v Podhradí, o ktorom podal písomnú zprávu, spočíval v tom, že bola zneužitá mal. (13ročná) E. B. jej 59ročným krstným otcom.

Poškodená mal. M. B. v tejto súvislosti na hlavnom pojednávaní konanom 19. 3. 1963 výslovne uviedla, že podobné prípady sa v dedine stávali, a to konkrétne istej E. B. Ešte pred prípadom, ktorý sa mal stať jej samotnej, počula od detí, že menovanú E. B. mal znásilniť istý S. Svedkyňa teda potvrdila, medzi deťmi sa o tejto veci hovorilo.

Z výsledkov doterajšieho dokazovania nie je však zrejmé, či priebeh spáchania tejto trestnej činnosti nebol obdobný, ako to popisuje práve poškodená, aby sa mohlo posúdiť, do akej miery by mohla byť poškodená aj týmto prípadom ovplyvnená.

Bolo povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní aj touto okolnosťou sa starostlivejšie zaoberať, a to nielen dôkladnejším vypočutím poškodenej, ale hlavne vyžiadaním si trestných spisov v uvedenej trestnej veci.

Iba po vykonaní všetkých týchto dôkazov bolo možné pristúpiť k vyšetreniu poškodenej znalcami z oboru psychológie.

Doterajšie závery Psychologickej výchovnej kliniky zo 4. júla 1963 nemajú potrebnú dôkaznú váhu nielen preto, lebo sú výsledkom iba jednorázového ambulantného vyšetrenia, ale hlavne preto, že znalci vychádzali z dokazovania, ktoré vykazuje, ako už bolo naznačené, veľké nedostatky a medzery. Za tohto stavu veci nemohli znalci, najmä keď nemali obšírny posudok zo školy, dostatočným spôsobom sa vyjadriť k hodnovernosti maloletej poškodenej a nemohli sa vyjadriť ani k stupňu ovlivniteľnosti poškodenej, či už jej vlastnou obrazotvornosťou alebo vplyvom iných osôb.

Bolo preto treba vysloviť, že napadnutým rozsudkom bol porušený zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. por., tento rozsudok zrušiť, zrušiť súčasne rozsudok okresného súdu v Topolčanoch sp. zn. 1 T 188/69 z 29. novembra 1963 ako aj ďalšie rozhodnutia na zrušený rozsudok obsahovo naväzujúce, pokiaľ zrušením rozsudku krajského súdu stratili podklad. Pretože podstatná časť zistených nedostatkov pochádza už zo štádia prípravného konania a v konaní na súdoch by vyžadovala rozsiahlejšie došetrenie bolo potrebné vec vrátiť na došetrenie okresnému prokurátorovi.